

зняття судимості неможливе у разі засудження особи до штрафу, громадських робіт, виправних робіт, арешту;

б) особа зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення;

в) закінчена не менш як половина строку погашення судимості, зазначеного у пунктах 6-9 ст. 89 КК. Щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у віці до 18 років, таке обмеження стосується тільки випадків відбуття ними покарання у вигляді позбавлення волі за тяжкий або особливо тяжкий злочин (ч. 3 ст. 108) [5, с. 386].

Підставою для зняття судимості, відповідно до ч. 1 ст. 91 КК, є встановлення судом виправлення особи, доведеного зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці. Частиною 2 ст. 91 КК встановлено, що зняття судимості до закінчення строків, зазначених у статті 89 КК, не допускається у випадках засудження за умисні тяжкі та особливо тяжкі, а також корупційні кримінальні правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. Київ : Юридична думка, 2010. 1288 с.

2. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Митрофанов І.І. Кримінально-правові засоби впливу на осіб, які вчинили злочини : монографія. Кременчук : Вид. ПП Щербатих О.В., 2009. 488 с.

4. Кримінальне право України : Загальна частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. Ю.В. Александрова, В.А. Клименка. Київ : МАУП, 2004. 328 с.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2014. 944 с.

Кізюн Даяна Павлівна

курсант 2-го курсу інституту №3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**

доцент кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

ВІДМЕЖУВАННЯ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ І НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Поряд із схожістю інститутів крайньої необхідності та необхідної оборони у кримінальному праві існують і суттєві відмінності цих інститутів,

тому питання відмежування їх залишається актуальним та відкритим на даний момент.

Так, перш за все джерелом небезпеки порушення суспільного чи індивідуального інтересу, що створює стан крайньої необхідності, можуть бути, на відміну від джерела небезпеки при необхідній обороні, не тільки дії людини. Якщо при необхідній обороні джерелом небезпеки є лише суспільно небезпечне посягання особи на суспільний чи індивідуальний інтерес, то при крайній необхідності джерелом небезпеки, що створює такий стан, є не тільки посягання окремих осіб, але й стихійні сили природи, фізіологічні та патологічні процеси, напади тварин.

Різниця інститутів крайньої необхідності та необхідної оборони заключається в такій умові правомірності акту крайньої необхідності, як вимога, щоб небезпеку не можна було усунути при даних обставинах іншими засобами. При необхідній обороні цього не вимагається. Особа, на яку здійснюється посягання, не зобов'язана звертатися за допомогою до інших осіб, втікати чи відмовлятися від захисту в стані необхідної оборони «незначного» блага.

Досить суттєва різниця інститутів крайньої необхідності та необхідної оборони полягає у направленості спричинення шкоди: «третьій особі» – при крайній необхідності і особі, на яку посягають – при необхідній обороні.

Важливою відмінною рисою є також різна конструкція вимог співрозмірності інтересів при крайній необхідності і необхідній обороні. Обов'язковою вимогою правомірності акту крайньої необхідності є спричинення цим актом шкоди менш значної ніж відвернена. Зовсім інша умова є притаманною необхідній обороні. Шкода, спричинена актом необхідної оборони, може бути меншою, рівною і навіть більшою порівняно зі шкодою, яка загрожувала в результаті суспільно небезпечного посягання.

Різниця інститутів крайньої необхідності та необхідної оборони згідно кримінального права полягає ще й у тому, що особа, яка діє в стані крайньої необхідності і перевищує її межі, підлягає кримінальній відповідальності, окрім випадків, коли особа діяла у стані сильного душевного хвилювання.

Відмінність полягає ще й у розподілі ліній вирішення питань про цивільно-правові наслідки акту крайньої необхідності і необхідної оборони. Так, при необхідній обороні зовсім не постає питання про матеріальну відповідальність особи, яка здійснює право необхідної оборони, за шкоду, спричинену його захисними діями. Ці дії є правомірними і не тягнуть за собою ані кримінальної, ані цивільної відповідальності. Акт крайньої необхідності також являється правомірним актом, але у випадку перевищення його меж особа несе матеріальну відповідальність.

При перевищенні меж необхідної оборони наступає привілейована відповідальність і лише у випадках, спеціально передбачених в ст. 118, 124 Кримінального Кодексу України (далі – КК), а за перевищення меж крайньої

необхідності відповідальність настає на загальних засадах, хоча сам факт такого перевищення розглядається як обставина, що пом'якшує покарання.

Шкода при необхідній обороні може бути заподіяна лише особі, яка вчинила суспільно небезпечне посягання, а в стані крайньої необхідності шкода заподіюється, як правило, третім особам, тобто не особі, яка здійснила посягання, і не власним інтересам особи, котра заподіяла шкоду в стані крайньої необхідності.

До системи обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, відносять необхідну оборону, уявну оборону, затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, крайню необхідність, фізичний або психічний примус, виконання наказу або розпорядження, діяння, пов'язане з ризиком, виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.

Крайня необхідність має свої певні особливості, які відрізняють її від інших. Насамперед, крайню необхідність слід відрізнити від необхідної оборони за такими ознаками:

1) підставою необхідної оборони є суспільно небезпечне посягання людини, що викликає необхідність у його негайному відверненні або припиненні; підстава крайньої необхідності – небезпека, що безпосередньо загрожує правоохоронюваним інтересам, яку не можна усунути в даній обстановці інакше, ніж заподіянням шкоди;

2) при необхідній обороні шкода повинна бути заподіяна лише тому, хто посягає; при крайній необхідності шкода заподіюється правоохоронюваним інтересам держави, суспільства або особи, тобто при необхідній обороні відбувається сутичка «права з не правом», а при крайній необхідності, навпаки, сутичка «права з правом»;

3) при необхідній обороні заподіяна тому, хто посягає, шкода повинна відповідати небезпеці посягання та обстановці захисту; при крайній необхідності заподіяна шкода повинна бути рівнозначною або менш значною, ніж шкода відвернена;

4) перевищення меж необхідної оборони тягне привілейовану відповідальність і лише у випадках, спеціально передбачених ст. 118, 124 КК, а за перевищення меж крайньої необхідності відповідальність настає на загальних засадах, хоча сам факт такого перевищення розглядається як обставина, яка пом'якшує покарання.

Отже, різниця інститутів крайньої необхідності та необхідної оборони згідно кримінального права полягає ще й у тому, що особа, яка діє в стані крайньої необхідності і перевищує її межі, підлягає кримінальній відповідальності, окрім випадків, коли особа діяла у стані сильного душевного хвилювання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>

*100-РІЧНИЙ ДОСВІД НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПЛЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН*

2. Кузьмін А.Р. Необхідна оборона та крайня необхідність, як способи захисту громадських інтересів. URL: <http://ukrlogos.in.ua>.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України №1 від 26.04.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>